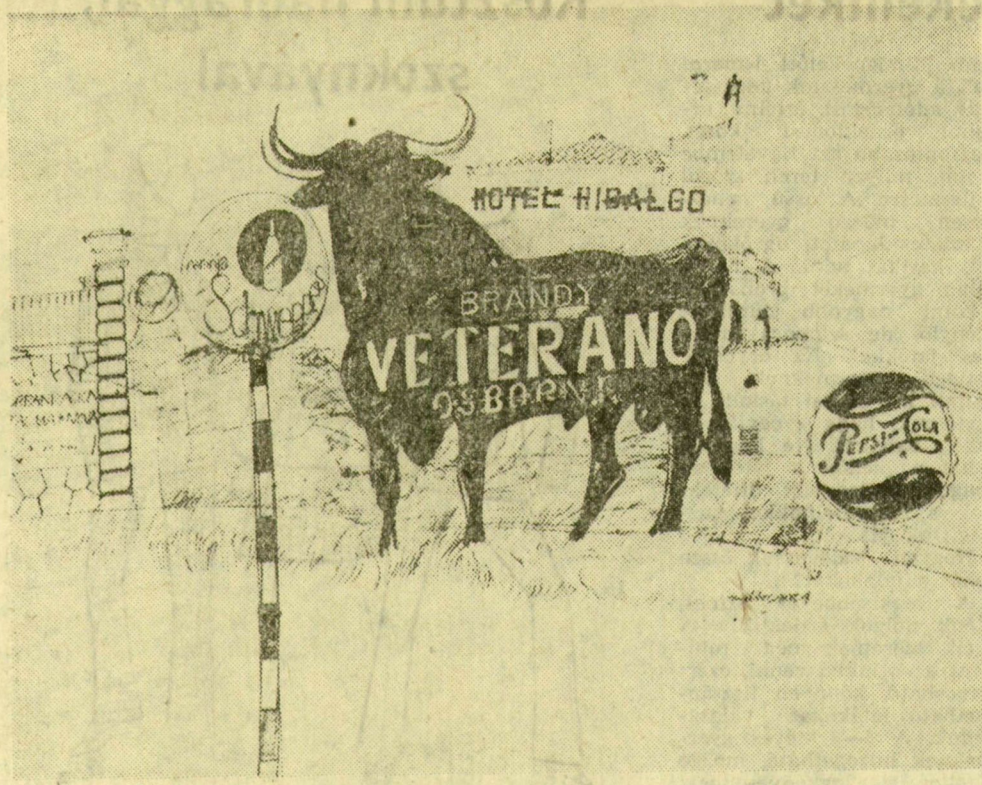

Tusrajz

Az ismert angol művész rajzát a budapesti Műcsarnokban megrendezett Intergrafik 67 című kiállítás anyagából és alkalmából közöljük.

Simai Mihály

SONG

Azoknak az amerikai fiataloknak, akik a katonai behívó elől más országba menekülnek.

Sem dicsőséggel, sem pénzzel, soha nem tudjátok énnékel megfizetni, hogy elkopik tornyos homlokom, hogy összekészült idegeim hűrként remegve elpattannak,

mielőtt rendeltetésük szerint lángoló nyilként kiröpítenék ifjúságom!

Se dicsőséggel, se pénzzel, soha nem tudjátok megváltani hibátlan testemet, amely maga a dicsőség, s olyan teljes, hogy az egyetlen-igaz mérlegen ronggyá teszi a világ minden nyomorult aranyát.

Sem dicsőséggel, sem pénzzel! Nem kell a rothadt babér, az öldöklésből visszatért gyilkosoknak kijáró cimbetűs ricsaj, nem kell a zsold;

s nem kellesz te sem, zsoldosország!

Elmegyek innen. Megyek vétóval teleirt égbolt alatt, amelyen a tiltakozást újra meg újra áthúzzák haláljeles kondenz-csikjaitok. Elmegyek, s nem csak magamért;

azokért is, akiknek házat a térképen már megjelöltétek rőt kereszttel, azokért is, akiknek meg kell halniok, akár életem árán...

Hát nem és nem!

Sem dicsőségért, se pénzért, se kényszerből! Soha!

Soha! Miféle törvény, kinek, kinek az ítélete döntheti el, hogy a kezem hőhérkéz legyen-e? Örjögő Ötszög! Nincs érved pusztulásomra; nem lehet!

En fellebbezek! Fellebbezek!

Hol a szabadságszobor fáklója? Hol a láng, amitől még érdemes fellángolni?! Eladtad illúziómat a fürtelemnek. Szégyenem vagy, elhagylak, zsoldosország;

— mielőtt tündöklő ifjúságomat parancsaid hamuvá tékoznának.

ott egy lebuji. — Gyerekkorunkban is mindig ő volt a nagy kitaláló — magyarázta Pável. Jópófa volt. — O igen, jópófa — sóhajtott Ilma —, de sokszor úgy érzem, csak egy csíkos öltöny jár-kél mellettem, amiből árad a cigarettafüst... Milyen erős kezed van. Hasonlít egymásra a kezetek... Eleinte nagyon szórakoztatott az álmodozása. De azt hiszem, ő végül is egyedül akar lenni. Nem panaszké-

pen mondom. — Persze — bölintott Pável —, csak hogy nagy csapás lenne számára... — Micsoda? — nézett rá Ilma — Pável zavartan nevetett. — Bocsáss meg — mondta — lehet, hogy rossz szul értettem a szavaidat.

— El akartok ázni? — in-tegetett Bánkúti újra az ajtófelet. Ilma elindult: — Menjünk. Most belekerült ebbe a „kaliforniai lebuji”-ba. Majd igyekszem, hogy ne rontsam el a kedvét.

E sős időben indul-tak. Pável autó-jával érték ment a szállodához, az Ambassador szol-gálatos portása kinyitotta a Skoda ajtaját, meghajolt előttük, már megszokta, hogy borralót kap Bánkútól. — Csak úgy szorja a koronákat — panaszkolta Bánkútné Pávelnek a kocsiban. A férje mellé hupant, becsapta az ajtó. — Az előkelő idegen — mondta Bánkúti szigorúan. — Már megint játszok — magyarázta az asszony Pávelnek. A fiú nevetett. Bekapcsolta az ablaktörőket, esett az eső. — Indulhatunk?

— Legyen szíves, Karlsteinbe! — intett Bánkúti. Hátradől az ülésen, kubai cigarettás csomagot bontott, kipöckölt egy szivarját. Az öngyújtót legnap vette, Ronson gázgyújtó. Lehet, hogy a gázgyújtó miatt csinálta a felhajtást. Telefűstölte a kocsit. — Meg sem kérdezted, hogy dohányozhatsz-e az autóban — szölt az asszony —. — Persze, persze — nyugtatta meg Pável — csak tessék. — De még nem is reggelizett. Majd megint fáj a gyomra. — Nem reggeliztetek? — Sietünk, nem akartuk, hogy várjon ránk. — Nem vagyunk időhöz kötve — udvariaskodott a fiú. A visszapillantó tükörről jól látta az asszonyt. Keskeny, kreol arc, fekete konty. Hindu nőre emlékeztette. „Miért nem tegezz? — gondolta Pável. — Nyugodtan tegezhetsz, hiszen a sógorom.” — Tudsz utközben valamit jó kis kocsmát? — kérdezte Bánkúti. — Valami romantikus csehót. — Majd keressünk egyet az út mentén. — Bölintott a fiú. Kedvvel fuvározta őket e néhány napon, de leginkább a sógor-nyője, Ilma miatt. Az unokabátyja viselkedésében volt valami idegesítő. Mintha unatkozna. Ma meg akarta mutatni nekik Karlsteint. Ilma lelkesedett, de Bánkúti már előre fanyalgott. — Ezek a régi várak semmit sem érnek. Kihalt oduk. Még ha valamennyire rekonstrukciós lehetne a régi várakok életét. De, tudod, a hétköznap-jaikat, nem a nagy történelmi eseményeket. Mondjuk, hogy mit főztek az asszonyok, milyen fehérneműt hordtak, a férfiak mit csináltak, amikor nem harcoltak, meg ilyesmi...

— Kár, hogy esik — mondta Ilma —, de nem baj. Szeretem ezt a szép, lassú esőt. — Neked minden jó — méltatlankodott Bánkúti. — Ha éppen havazna, annak is örülnél. — Miért fáj neked, ha örülsz valaminek? — Bámor is én, örülj! Csak unom, hogy minden épp úgy jó, ahogy van. — Légy szíves hagyj békén!

— Csak nem akartok veszekedni? — nevetett Pável. A Vencel tér sarkán ráfordult a keskeny körútra, sűrűsödött a forgalom, a piros villamosok döcögtek. A kocsiblak bepárasodott. — Tehát hol vagunk? — Prágában — kezdte Pável. De Bánkúti legyintett. — Azt hiszed ennek ez megfelelő? — kérdezte Ilma. — Miért,

Szakonyi Károly

Karlstein felé

asszony a szájába dugott egy gyomorós szeletkét. Figyelni kellett az utatis, a fiú — talán véletlenül — fogak közé kapta Ilma ujjait. Érezte az asszony, de nem szólt. — Te is kérsz? — Bánkúti a cigarettájára mutatott. — Eldobhatnád, olyan gyomor-görceid lesznek!... — Hagyd már a gyomromat — bosszankodott Bánkúti. — Mindig ezzel jössz.

— Pável, kérem — hajolt előre az asszony — most mondja meg! Szabad reggeli előtt cigarettázni? Képtelen vagyok leszoktatni. Pável, kérem, maga rendes ember, azonkívül a rokona is, szóljon az unokabátyjára. — Azonnal dobd el azt a cigarettát! — tréfálkozott Pável. Látta, Bánkúti egy pillanatra meghökken erre, harsányan fejeveitelt. Az asszony is nevetett, előrehajolva, a fiú érezte a Givenchy tömjénes illatát. Három nappal ezelőtt ismertte meg a sógor-nyőjét a prágai repülőtéren. Az unokabátyját tíz éve nem látta. Pedig harmincnégy év után sokszor voltak együtt Kassán, ifjúkorukban. Együtt gyerekeskedtek. Pável úgy vélte, a régi jópajtás megöregedett. Haja kihullott, szeme körül sok a ránc, noha két év múlva lesz csak negyven. Ilma a harmadik felesége. Az elsővel Pesten találkozott Pável, a másodikkal már nem, Ilmát is csak fényképről ismerte. A Givenchy illata elkeveredett a cigarettafüsttel, ha most ihatna egy pohárka baccardit is, nem állna jót magáért. Fűtörészett.

— Emlékszel? — kérdezte hirtelen a bátyjától. — Emlékszel még arra a nagy pajtára, ott az udvarunkban? Meg Pipikére, arra a fekete kislányra Bradovkáktól. Meg az egész bandára? — Bánkúti arca megenyhült, bölintott. — Mi lett Pipikevel? — Pável nevetett. — Férjhez ment, Brnóban lakik, egyszer a vásáron találkozott vele. Alig ismerem rá. Elhízott, megcsúnyult. Hiányzott a felső metszőfoga. Nem is értem, egy harmincöt éves nő, hogy hanyagolhatja el magát ennyire? — Bánkúti hallgatott. — Ez az — mondta — mindig ez a vége. Tönkremenek. — Na, na! — tiltakozott Ilma. — Ez magára soha nem lesz érvényes — udvariaskodott Pável. — Hány-szor mondtam még, hogy tegezz! — pillanatnyi csend támadt, Ilma is érezte szavaiban az indulatot. — Még nem szoktam meg — mondta csendesén Pável. — Még nem szoktalak meg...

— Az a jó, hogy nem értek semmit ezekből a feliratokból, itt az üzletek fölötti táblákon — szölt Bánkúti — Tehát hol vagunk? — Prágában — kezdte Pável. De Bánkúti legyintett. — Azt hiszed ennek ez megfelelő? — kérdezte Ilma. — Miért,

hát hol szeretnél lenni? — Akárhol — mondta az asszony — csak nem ott, ahol éppen van. — Túrelmetlenül, kissé gúnyosan kezdte sorolni: — Ez egy idegen város, talán Európában, talán Ázsiában... nem lehet tudni. Minden bizonytalan. Talán itt élünk már hónapok óta, talán most érkezünk... Talán ő egy öreg üzletember, én meg egy kis nőcske, akit felcsipett... De az is lehet, hogy a nagybátyám, te meg, Pável a férjem... nem, a szeretőm vagy, és egy kicsit megkocsikáztatjuk. Megnézzük őseink loyagvárát... Ott majd mi egy kicsit csókolozunk, amíg ő nézegeti a régi köveket... — Hirtelen abbahagyta. — Fáradt vagyok. Még ma nem ittam kávé.

— Mi bajod? — nézett rá Bánkúti. Ilma hátra dőlt az ülésen, az arca megkeményedett. Kapkodva elővette a napszemüvegét: — Ez a szürke fény megvakít. Pável komoran ült. Nézte az esős utat. Teherautók húztak el mellettük, a szélvédőre freccsentették a sárat. Szitkozódott. — Kérlek szépen — hallotta az unokabátyja hangját. — Kérlek

— Csak eklektikusan lehet gondolkozni, vagyis festeni. Mindent felhasznál a meglévőből, a javát, — mondom, csak eklektikusan. — Nem. Előbb elvetek minden esetlegesen természetit, — aztán a színeket zeneien rakom fel. Csak szín — nem gondolat, nem érzelem, nem asszociálható földi motívum — csupán színek játéka, mely a szemlemben új dimenziókat nyit. Megsejt valamit a létből. Ez a legtöbb, amit szeretnék elérni. — Csak eklektikusan lehet! — Várj. És — semmit sem akarok. Világos ez? Függetlenítem magam, névem nincs, nincs talpam a koszos padlón, én nem is vagyok én. — Ez jó — ez a tiszta eklektika. Már a görögök. — Mindjárt kitekerem a nyakadat. Még egy nagy lehetőség van a festők előtt — visszavezetni az embert régi önmagához, az óskori lelkiállapotba, amikor minden új volt, semminek sem volt neve, célja az ő számára. Na — most a te eklektikád. Megnézzem mit mázolsz ott a sarokban. Hát ez te vagy. Zöldeségs tá. Realizmus, postimpressionizmus, kubizmus, op-art, gyerünk — bele mindent. Csavarok, festék, homok, újságpapír. Tudod micsoda malacság ez? — Tiszta eklektizmus. — Nincs benned sejtelve sem az emberi létnek. Érzékszerveidre támaszkodsz, agyvelődöt valahol kikeréltetted. — Na és nálad a — színek? Ott vannak. A látás számára készülték. Ha következetes vagy — vakok számára festesz — vagyis előveszed az eszetet, a palettát és nem festesz vászonra semmit. De idáig nem mehetsz — ez a festés megszűnése.

Erzékszervek feltételezése nélkül nincs alkotás, és felfogás. Mert hiszen a műhöz kettő kell — te, és aki nézi. Ha valamelyik hiányzik, mintha nem is lenne. — Oriási. — Ne bánts az enyémet, ezek a kevert haszontalanságok kevert haszontalanság érzetét keltik. Pont ezt akarom kifejezni. Ez is ugyanazt

— Minden művészet alapja a logika. Azt mondom nincs logikád. Logikusan haladsz a semmi felé. — Eppen a semmit kell elkerülni — ez a probléma. — A művészet alapja a kifejezési vágy. Ezt csak az elmebeteg nem értik. Az én csavarjaim a hétköznapokra utalnak, ez jó. A művészet alapja a jóság. — Ellenkezőleg. Nem közlési vágy, nem jóság az alapja, hanem a játék, és célja nincs. E céltalan ünfeledt játék összeköt hasonló emberekkel. Játsszom az emberekkel. Összekötődünk. Nem akarom, mégis.

— Aha. De hiszen ez a legfőbb jó. Sok emberrel összekötődni. — Talán minden alkotó ember ezt akarja. — Minden művészet ezt akarja. Egyiknek sok kapcsa van, másiknak kevés, vagy semmi. Ahol semmi kapocs nincs — nincs művészet. — Hajlamos vagy az egyszerűsítésre. — A művészet alapja az egyszerűsítés. — Hagyjuk abba. Éhes vagyok. Sütök rántottát. — Helyes. A rántotta logikus következménye az éhségérzetnek. — Nem. Pénzem van. Megtehetem. — A művészet alapja a meglévő matéria. — Helyes. A világ létezése nélkül nem lenne világ. — Ha nincs semmi — akkor érted célodat, jöhetsz az új piktúrával. De te sem leszel, s ez az abszolút semmi. — Hülyeség. Itt a rántotta, megfelezzük. — A művészet alapja az egymáshoz illő dolgok kiválogatása.

Vincze András

Ezek a művészek...

akarja, mint a tied. A szándékolt hatást feldézni. — A festés alapja a szándék-talanság. Ez a végső cél. Még benünk ég a gondolat, a színekben mutatkozó tendenciák — nézd, bizonyos rend szerint raktam fel a színeket — de ezen túl kell jutni. Még ez van hátra. — Fess a vakoknak, eleinte — később mondd azt nekik, hogy kép van előttük. — Ez logikus lenne: De elveti a festészetet. A logikát egyébként a nyomor, a bírák, a háborúk, az aljasság ellen találták ki nyársnak az emberek. Persze egy logikusan érvelő kis ember elmelet a fenébe egy teljesen logikátlan nagy emberrel szemben. Mindenkinél logikátlanul kell élni, hiszen az ember alapvetően jóra szánja magát. Ez — végcél, a piktúra ezt megpróbálhatja kitérni és beleoltani az emberekbe. Ez nem jelenti azt, hogy hasznos dolgokat ne fabrikáljunk, de ebből ne legyen veszekedés, farbarúgás, éhezés, gölyvő. Legyen csak kényelem, a test miért ne érezze jól magát?

— Minden művészet alapja a logika. Azt mondom nincs logikád. Logikusan haladsz a semmi felé. — Eppen a semmit kell elkerülni — ez a probléma. — A művészet alapja a kifejezési vágy. Ezt csak az elmebeteg nem értik. Az én csavarjaim a hétköznapokra utalnak, ez jó. A művészet alapja a jóság. — Ellenkezőleg. Nem közlési vágy, nem jóság az alapja, hanem a játék, és célja nincs. E céltalan ünfeledt játék összeköt hasonló emberekkel. Játsszom az emberekkel. Összekötődünk. Nem akarom, mégis.